

Историска грађа

I

ИЗ НЕОБЈАВЉЕНЕ ЊЕГОШЕВЕ ПРЕПИСКЕ

59. **Перо Томов окружном которском капетану**
5/17. I. 1851.

Високоблагородни Господине!

С честију соопшчавам Вашему Високоблагородију, како су Перичић и Кртољани истинито освједочили и подписали се пред Господаром на Прчању за баштину ином Ливада, да је од старине била вазда Груја Јокова Радонића, коју му је насилно кћео да освои Богдан Старчевић с браћом Кртољани, зато ја молим Ваше Високоблагородије, да изволи заповиједити вишереченијема Старчевићима да се макну с ба(ш)тине Груја Јокова Радонића предатеља овога писма.

С отменим високопочитанијем чест имам бити

Вашега Високоблагородија
покорн. слуга
Президент Сената

Но 2.

Цетиње 5/17. Јануарија 1851

При дну:

Његовом Високоблагородију

П. Решетару

Ц. К. Г-ну Администратору

Окружија Боко-Которског и пр.

У. Котору

60. **Перо Томов окружном которском капетану**
23. I. 1851

Високоблагородни Господине!

Дошло ми је писмо од имена свију Главара Глуходолски из Црнице, да је прије неколико дана спичанска војска, ушавши у Аустријску границу у мјесто звано Укарабежицу,

ударила на стоку Глуходољана Бурашића и Савића, па убивши Бура Бурашића и ранивши Андрију Савића зајмила и утнала Бурашића плијен на број 150 брава кои су ваљали сваки брав по 2 талијера и на њима 2 звона од 4 талијера. Поменути Главари Глуходолски не имају мање жалости на Паштровиће но на Турке, држећи да су ове Паштровићи навели на предречени плијен, али поред свега тога Главари речени ради су да им се стока и звона плати, а за главу и рану они ће сами тражити освету од оних, кои су им то зло учинили; ако им се пак то не накнади, а они моле да би им од Аустријске Власти допуштено било, ако по времену ће могоше узети стоку Спичанску у Турској земљи, да је могу прогнати преко Аустријске границе, а да им не сметају Паштровићи и Аустријски милитер.

Мени се чини да Глуходољани имају право што ишту накнаду за штету стоке, коју су претрпили у Аустријској граници, и што се туже на Паштровиће, јер је доиста за чудо, како би могла турска војска уљести у средину Паштровића, посјећи Бурашића, и зајмити његову стоку а без уговора Паштровскога; за то се и обраћам к Вашем Високоблагородију с молбом, да бисте благоволили, не само употребити оне мјере, које ће кадре бити да се Глуходољанима накнада учини, него и строгу наредбу дати Паштровићима, да се такве непристојне ствари међу њима унапријед не догађају.

У ојиданију на ово Вашег пријатнога одговора, с отменим високопочитанијем и уваженијем чест имам потврдити се

Но 8.

Цетиње

23 Јануарија
1851 г.

Вашег Високоблагородија
покорн. слуга
Президент Сената

При дну:

Његовом Високоблагородију

П. Решетару

Г-ну Администратору Окружија
Боко-Которскога и пр. у Котору

61. Перо Томов окружном которском капетану
16. II. 1851.

Високоблагородни Господине!

Премда је Баицама дана била наредба да њихови 12 главара пођу у Будву и да се 15/27 Дек. прошле године састану су толико исто главара Паштровски, те да доконтчају све разлице, које између једног и другог обштества постоје, али први због рђавога онда времена нијесу могли то извршити.

Желећи да се испуни онако како Ваш почетни лист од 2/14 Дек. прошавше године зазива, ја сам наредбу изнова дао Баицама, да 12 њихови главара 25 фебр. 9 Марта пођу у Будву, које ће они, допустивши вријеме и учинити; дакле, молим покорно, изволите и Ви дати наредбу коме следује, да се у тај дан нађу и 12 Главара паштровски у Будви, не би ли се лијепијем начином погодила једна и друга страна.

С истиним високопочитањем и уважењем чест имам потврдити се

Но 11
 Цетиње 16 фебр.
 1851.

Вашега Високоблагородија
 покорн. слуга
 Президент Сената

62. Перо Томов окружном которском капетану
1. III. 1851.

Високоблагородни Господине!

Жале ми се Подгорани, да би они ради доконтчати такођер разлице с Челобрђанима из Паптровића у исто вријеме кад и Баице кои се сад налазе у Будви, заједно с главарима од Побора; зато Вас молим покорно, да бисте дали наредбу Гд. Претуру од Будве, да призове поменуте Челобрђане, те да се изравнају с Подгоранима како би и то свршено било без даљег отезања, а то ће служити за већу мирноћу између једног и другог пограничног племена.

У пуној нади, да ће ова моја молба имати свој успјех, с почитањем и уважењем чест имам бити

Но 14.
 Цетиње 1 Марта
 1851 г.

Вашега Високоблагородија
 покорн. слуга
 Президент Сената

Његовом Високоблагородију

П. Решетару

Г-ну Администратору Окружија Которскога
 у Котор.

63. Перо Томов окружном которском капетану
21. III. 1851.

Високоблагородни Господине!

По уговору Вашему и Његовог Високопреосвјашченства Владике Црногорскога послао сам 12 Главара Баичких у Будву, гдје су толико исто Главара Паштровских под предсједателством Господина Претора погодили се око свега што су међу собом имали, као што и сентенце 1/13 Марта писане гласе, од кои су једну донијели са собом Главари Баички, а вјерно биће и Вашему Високоблагородију копија исте достављена била. Но 9/21 Марта био је син Сердара Мила Мартиновића из Баица у Будви, кои је ту по оном учињеном миру стајао без никакве сумње, али Паштровићи, именом Нико Костов и Ђуро Турчинов Куљаче запали су му пред Будвом и шћели су га убити, да се није спасао по људима, кои су му за то казали.

Мени је за чудо како смију Паштровићи нарушити мир, кои се учинио са знањем Власти Аустријске и Црногорске, и убити једнога човјека на правду Божију, кои за сва зла те су била међу Паштровићима и Баицама он не зна ништа; зато молим Ваше Високоблагородије, да бисте предречене Куљаче жестоко казнили, почем нихово западање врло је противно Баицама, и само ће се моћи одржати мир међу обшчествама Паштровским и Баичким ако речени кривци заслужену кастигу приме.

У пуној надежди да ће ова моја праведна молба имати пожелани свој успјех, с чувствима отменог високопочитања и уваженија чест имам бити

Но 19.
Цетиње 21 Марта
1851 год.

Вашега Високоблагородија
покорн. слуга
Президент Сената

64. Перо Томов владици Раду
31. III. 1851.

Господару!

Писали смо Ви и приђе за олово које је добавио Гопчевић, а и њему смо истому писали да није роба добра, а он нама пише да га вратимо натраг у Тријесте и да ће ни дати у размјену за њ балоте готове од које мјере хоћемо, ма исте балоте опет су од исте феле олова и тако смо ми ово олово ставили у Котор у магазин и од њега не умијемо ништа радити, но ће ту чекат докле ви с Гопчевићем учините нече-

сов начин, и како определијелите онако ћемо с њим чинити, но ви ово пишем да се умијете владат, а и салинтре нијесмо примили ништа но 7 милјара, а за друго очекивамо сваки час, и нема ништа. Добро би било Господару да добавите ону макину како би се овоме праху могао дати гланц¹⁾ за што би бољи био поради умицеде, како и сами знате.

Ново не имам Вам шта јавити, све је добро и здраво овамо. Доша ни је они кап. Марко Миридида те ви је писа писмо и ви му писали да може доћи кадгод хоће, и тако ве чека овде. В прочем поздрављајући Вас и жељно очекујући, чест имам бити.

Цетиње 31 марта 1851.

65. Перо Томов Михаилу Вучетићу
31. III. 1851.

Благородному Господину Михаилу Вучетићу
у Тријест.

При овом приложено писмо молим учтиво благоволите задржати код себе, па кад ту дође Господар, на којег је оно управљено, имајте доброту Њему предати га. С чувствима отменога високопочитанија и преданости чест имам бити

Цетиње
31 марта 1851 г.

Ваш покорњејши слуга
Презид. Сената

66. Перо Томов окружном которском вилетану
19. IV. 1851.

Високоблагородни Господине!

Тужи ми се и јадикује Попа Ника Поповића с Његуша унук Тодор, да му је жена у оној смутњи више пазара пред Котором јако рањена, и да ће, по казивању медика кои је лијече, од те ране, ако не би умрла, остати за вазда саката, нити ће игда моћи више, на пут ће јој устреба поћи. Предречени Поповић и кад му је жена здрава била, те је могла сврщивати домаће послове и на пазар ићи, једва је могао којекako животарити, па је лако разумјети какав ће му у напријед чемерни живот бити кад јошт узмора да храни жену за рад неспособну. — Плачевно стање реченога Тодора

¹⁾ Најприје је стајала рјеч »глаура«.

Поповића принуђујете обратити се к Вашему Високоблагородију с молбом да бисте имали доброту потрудити се исходатајствовати му у Високославнога ц. к. Губерниума ако не што више а оно да би му се далс барем толико, да има су чијем лијечити своју жену.

У надежди да ће моја молба имати пожељни успјех, с чувствима отменог високопочитанија и уваженија чест имам бити

Но 21.
Цетиње 19 Априлија
1851 г.

Вашега Високоблагородија
покорн. слуга
Президент Сената

67. Перо Томов Ј. Гагићу
3. V. 1851.

Ваше Високоблагородије,
Милостиви Господине!

Чест имам покорно молити Ваше Високоблагородије, да бисте имали доброту јавити ми, ако Вам је познато, што је узрок да до данас од русијско-Императорскога Министерства нема никаква извјестија о пошиљању новаца за прошлогодишњи Пенсион овому Народу.

У надежди да ће Ваше Високоблагородије на ово моје приватно писмо изволити удостоити ме свога скорога отвјета, с чувствима отменог високопочитанија и преданости чест имам бити

Но 26
Цетиње 3 Маија
1851 год.

Вашега Високоблагородија,
Милостивога Господина
покорњејши слуга

При дну:

Его Високоблагородију
Ј. М. Гагичу
Г-ну Рос. Имп. Консулу и пр.
в Рагузје.

68. Перо Томов окружном которском капетану
24. V. 1851.

Високоблагородни Господине!

У исправности имао сам чест примити Ваша два високопочитајема листа, један од 3-г, а други од 4-г јунија, и из посљедњега разумио сам мени врло неповољни случај, кои

се међу Буковичанима и Аустријскимa људима догодио. — Ја ћу о овој ствари извиђети што најбоље узмогах, па ко буде од Црногораца крив, тај ће бити од овога суда жестоко кастиган, и кад буде о овој ствари сасвијем развиђено, за дужност држаћу одма одговор дати Вашему Високоблагородију о свему по реду да може служити за Ваше владање, а међутијем за напријед даћу најстрожије запреке, да се не би подобни случаи догађали, но да свуд Црногорци у пограничном миру и љубави стоје с Аустријскимa поданицима.

С отменим високопочитанијем и уваженијем чест имам бити

Но 31
Цетиње 24 Маија
1851 год.

Вашега Високоблагородија
покорн. слуга
Президент Сената

69. Владика Раде окружном которском капетану
23. VIII. 1851.

Ваше Високоблагородије!

По гласу Вашега почитајемога листа од 28 Августа о. г. под Н-м 4151 наредио сам Војводи Његушкоме да пође код Вашега Господства, и ту по Вашој вољи да определијелите дан у који ће исти Војвода с једним Вашим чиновником поћи да прегледају штете (ако их буде) Поборске од Мирчанах.

Остајући с особитим почитанијем

Но 56.
Цетиње 23. Августа
1851 год.

Вашега Високоблагородија
покорни слуга
Владика Црногорски

70. Владика Раде окружном которском капетану
31. VIII. 1851.

Високоблагородни Господине!

С неудовољствијем видио сам из Вашега почитајемога листа од 30-г Августа о. г. Но 4471, да су 5 Црногорацах, из Бољевића уљегли безаконо у земљи Аустријској с на-мјером учинити освету над Ристом Вукосавовићем налазећи

им се у Паштровићима, ја сам одма послао за преступнике из Бољевића, и будите увјерени Ваше Високоблагородије да ће бити преступници строго наказани.

Што се пак тиче пушке дугачке истога Риста Вукосавовића, за коју се он Вама жали да му је неправедно узета из Јакова Вуковића из Кастел-Ластве, Вукосавовић вара тамошњу Власт, јербо речену је пушку у залогу дао Филипу Вуковићу у Кастел-Ластви Иво Андријин Краљевић из Сотонића, и овај је пушку из Филипа Вуковића одкупио.

С обичним почитанијем потврђујем се

Но 61.

Цетиње 31. Августа Вашег Високоблагородија
1851.

71. Перо Томов окружном которском капетану
4/16. IX. 1851.

Високоблагородни Господине!

Жали ми се Саво Марков Андрић из Бјелица, како је овијех дана догнао пред Котор на пазар 5 волова и 7 брава да прода, и у толико није могао продати, па је био принуђен поћи у Тома Крстова у Доброти да преноћи, а то с питањем Гвардијанах, па сјутрадан да речену трговину и опет на пазар зајми, у толико су га предусрели гвардијани од ц. к. Доване Которске, и зајмили су волове и браве, а предречени Андрић није никаквом преваром ту трговину пред Котор на пазар био догнао. Зато сам принуђен, молити Ваше Високоблагородије, да изволите дати наредбу коме следује да се волови и брави врате невинострадавшему Андрићу предатељу овога писма.

С отменим почитанијем чест имам бити.

Но 63.

Цетиње 4/16 Септ. 1851 г.

72. Владика Раде окружном которском капетану
11/23. IX. 1851.

Високоблагородни Господине!

Позивам се на писмо од 1-г Марта о. г. под Н-ом 14, а то за разлике које су међу Подгорима и Челобрђанима Паштровићима, будући у оно вријеме по Вашој наредби коју сте Ви дали Господину Претуру од Будве, нијесу ктели Челобрђани умирити се с Подгоранима.

Сада ми се жале Подгорани како је Лука Крстов Чело-
брђанин и Ристо Марков Кажанegra самочетврти Паштро-
вићи западали 15/27 Августа ов. год. да убију Дума Воинова
Јоветића одличнога човјека. Зато сам принуђен обратити се
с молбом к Вашему Високоблагородију, да бисте строго за-
повиједили Челобрђанима, а ја ћу Подгоранима и да буду
од једне и друге стране по неколико људи опредељењени кои
интереса за ове разлике немају, да их праведно нагоде и
умире, зато молим покорно Ваше Високоблагородије да из-
волите назначити дан и мјесто, да се разлике окончае час
пријед, за претећи зло, које би се могло родити између два
пограничка племена које би и мени, и Вама могло доста гла-
вобоље нанијети.

У пуној надежди да ће ова моја молба имати свој ус-
пјех, с почитанијем и уваженијем чест имам потврдити се

Но 64.

Цетиње 11/23 Септ. 1851.

Г-ну П. Рашетару у Котору.

Вашега Високоблагородија
покорни слуга
В. Црногорски

73. Григориј Николајевић Перу Томову
12. IX. 1851.

(М. п.)

Ваша Свјетлост!

Ми смо шиљали пролетос нашег Јеромонаха Јосифа у
Црну гору на Цетиње споради креста Душанова, као што
је Вам познато, но ту ние био Господар, и ви нисте могли
без Господара послати га, сада пак молимо и вас покорно,
да представите и ви Господару, како је нужно повратити
крест у манастир, да само укор народни престане калуђере
нас укоравати, јер цели народ мисли, да смо ми крест про-
дали, тога ради молимо, да нам речени крест по нашему Је-
ромонаху Серафиму, кои тамо долази послати благоусерд-
ствуете, ми ћемо пак по вашој заповести ваш крест одма
послати, јербо смо ми Божји и ваши, зато и тврду надежду
имамо, да ћете нас од сваке напасти и сваког укора чувати.
Кад буде опет потреба крест или какову другу древност на
провидјение имати, ми ћемо вам одма на ваше благоизволе-
ние послати.

В прочем ову свету обитељ и нас високој милости стра-
хопочитателно препоручујући во вјеки пребивамо

ваше Свјетлости

покорни

смирени Богомољци

Архимандрит

Х. Григориј Николајевић

антим настојатељ со братијеју

У манастиру

12-г Септемвра (1)851

На полеђјни писма стоји:

Његовој Свјетлости

Господару Президенту

Сената Црногорског Пери Петровићу

на Цетиње.

74. Григориј Николајевић владици Раду

12. IX. 1851.

Ваша Свјетлост

Милостивјејши Господару!

Пролетост ми смо шиљали с нашим покорним писмом нашег Јеромонаха Јосифа к вашој Свјетлости, у коме смо изјаснили били нужду нашу, да би нам крест Душанов повратили, у истоме писму била је и погрешка, што се тиче пара, они 50. Дуката, што сте ви нашем манастиру дали, јербо смо ми исту погрјешку друговачие толковали, то јест: ако ваша Свјетлост рекне, ми ћемо послати ове поменуће паре, ми за ову нашу погрјешку молимо за опрошчење и молимо покорно ваше Свјетлости високу отеческу милост, да нам по нашему собрату Јеромонаху Серафиму пошљете Душанов крест, јер не можемо већ живи да останемо од народа, кои нас укорава, да смо ми продали Душанов крест, нити нам народ веруе, да ми нисмо продали, нити би продали, недај Боже, тако ако желите, кое и не сумњамо, овој цркви добра молимо покорно, пошљите крест у манастир, ми ћемо пак ваш крест одма послати, ми смо и пролетос шиљали ваш крест, но ваша Свјетлост нисте били дома, а Господар Пера ние хтео без вас исти крест узети, и казао је, да без ваше Свјетлости он за крест ништа учинити не може, тога ради сада пошљемо, да у путовању свом Јеромонах

Серафим дође к вашој Свјетлости и речени крест измоли.
В прочем ову свету Обитељ и нас с најдубљим страхопочи-
танием високој милости вручавајући во вјеки пребивамо

ваше Свјетлости

покорњејши

смирени Богомољци

Архимандрит

Х. Григориј Николајевич

антим настојатељ со братијеју

У манастиру

в. Дечани

12-г Септемврија (1)851

На полеђини писма стоји:

Његовој Свјетлости

Милостивјејшем Господару

Књазу и Митрополиту

Црногорском

Господару Петру Петровићу Његуш

на Цетиње.

Д. Милаковић је написао на полеђини у лијевом углу:
»У Баице, у Доњи-крај, у Конак«.

75. Окружни которски капетан владици Раду

13. IX. 1851.

Ексцеленција!

М. Charles William Franks племић инглески дошао
јест с прошашњим Парабродом на ове стране препоручен
особито од Њиове Ексцеленције Г-на Гувернатора Грађан-
ског и Военог у Тршту Графа Wimpfen.

Гори речени Племић путује за свој наук.

Желећи он походити Црну Гору до Цетиња, а отле поћи
риеком до на Блата и послѣ тога прико Црнице и Паштро-
вића вратити се амо, тако узимљем слободу припоручити
га В. Е. да би изволила облакшати му путовање на ту
страну, и бити му за обрану у свакој пригоди.

У толико имам чест поновити В. Е. мњења моег особитог почитанија и уваженија

Ваше Ексцеленције
покорни слуга

Котор,
13 Сетембра 1851

При дну:

Њивој Ексцеленцији
Господину Петру Петровића
Владики Црногорскоме etc. etc.
на Цетиње.

76. Исмаил паша владици Раду

22. IX. 1851.

Исмаил Паша Везир херцеговачки
Петру Петровићу Владици Црногорскоме

поздрав

(М. п.)

Примили смо скоро Вашу книгу и другу закључену за Госпадара от Паше Царскога шераскера кои смо послали одма и данас дође нам од његова Величанства друга книга и одговор на Ваш, коју шаљемо одма на теодосија калуђера у Кошиерову да Вам донеси собом и да прими Вашег одговор. Желим да ова наша книга нађе Вас у поволито здравље и остаем поздрављајући

у мостару: 1851 : 7м:22.

77. Владика Раде окружном которском капетану

10. X. 1851.

Високоблагородни Господине!

Вручителъ овога писма, Ђуро Баров Мартиновић из Баица Црногорац, има толико година да купује стоку у Турској па је продаје на вересију у Боку, и од те његове трговине остали су ми од дужега времена дужни неки Бокељи галијера 206 и х. 20, како што приложена Нота гласи. Будући да је поменути Мартиновић у таково стање дошао, да ће морати продати и посљедњи комад своје баштине за подмирити своје кредиторе, из тога узрока, премда сам и пре имао чест писати Вам о овом предмету, принуђен сам на

ново молити Вас, да благоволите дати најоштрије заповједи да дужници Бокељи у реченој овдје приложеној Ноти назначени без даљег одлагања подмире свој дуг вишеспоменутоме Мартиновићу, како ће и он моћи измирити своје кредиторе и тим себе од коначнога разоренија спасти.

Надајући се добром успјеху ове моје молбе, с отменим почитанијем и уваженијем, чест имам потврдити се

Но 67
Цетиње
10 Октомврија
1851. г.

Вашега Високоблагородија.
покорн. слуга
Владика Црногорски

Саопштава д-р Ј. МИЛОВИЋ